

KOMMENTARER: TRYGVE SÖDERLING

Stresstest

2024 blev inget bra år. Till de många minustecknen kan man foga att det dessutom slutar i dov oro: 2025 kan bli ännu värre. Till tidigare bakslag lades i november Trumps återkomst, som inte bådade gott för palestinier, ukrainare, miljö, kvinnor, invandrare, minoriteter, frihandel, rättsväsende, journalistik... Listan är utmanande lång, de dystra spekulationerna utmattande. Som en historiker nyligen påpekade: även om det mesta var sämre förr, var en sak verkligen bättre – nämligen framtiden. För hundra år sen fanns en framtidstro, idag kan optimism kännas som ett grymt skämt.

Verkligheten allt sämre, betraktad som konst

I kulturens värld skapar enkla motsättningar sällan bra konst: berättelser med övertydliga ”goda” och ”onda” figurer, som i sagor och dåliga filmer, känns alltför primitiva. ”Så där är det inte i verkligheten”, brukade vi tycka förr, och med rätta. Nu verkar det emellertid som att verkligheten alltmera har börjat likna just de där alltför dåligt konstruerade berättelserna, så att de som hittills försökt hålla fast vid nyanser och diskussion allt oftare måste bli lika svartvita som de förenklade populisterna på andra sidan skranket, eller fronten. Manikeismen blir ett allt förnuftigare förhållningssätt.

I Putins fullskaliga krig mot Ukraina, som snart går in i sitt tredje år, finns inga gråzoner vad gäl-

ler skuldfrågan: en oförsvarbar, fullständigt onödig olycka för bägge länderna, men i första hand förstås för Ukraina. Netanyahus senaste krig kunde i några dagar motiveras som ett svar på Hamas terrorattack i oktober 2023, men proportionerna för hämnden blev i alla fall snabbt absurda. Redan i december 2023 lydde en ledarrubrik i *Dagens Nyheter* ”Israel måste göra mycket mer för att skydda Gazas civila” och i februari uttalade en oroad president Biden att de israeliska attackerna var ”*over the top*”. Det hindrade inte honom och USA att i praktiken ge sitt fulla stöd till de specialoperationer som av allt flera andra röster i omvärlden började kallas grava krigsbrott. I september var FN också berett att med överväldigande majoritet kalla ockupationen för ockupation.

Protester och resolutioner har haft lika liten inverkan på Israel som de omfattande demonstrationerna i många västländer i tiden hade på USA före det andra Irakkriget 2003–11, som baserade sig på falsk information. Ändå är Internationella brottmålsdomstolen ICC:s arresteringsorder mot Netanyahu och Yoav Gallant, 21 november i år, inte helt utan betydelse som opinionsmätare. En stor andel av domstolens 124 medlemsländer, inklusive Finland och Sverige, uttalade att de stöder domstolens arbete. Något säger det också att de finländska kristdemokraternas viceordförande Katriina Hiippavuori i november hoppade över till Samlingspartiet

På väg in eller ut? Valaffischen för partiet Georgisk Dröm kunde tolkas antingen som stöd för EU (partiets officiella linje) eller som raka motsatsen (dess verkliga linje). Partiet förklarades ha segrat i parlamentsvalet i november. Valresultatet har ifrågasatts.

Trygve Söderling

på grund av KD:s förbehållslösa pro-Israel-linje – frågan är inte längre den vattendelare den har varit mellan höger och vänster. Enligt Hiippavuori pågår ett folkmord i Gaza.

Ruttna kompromisser

Linjerna har alltså i många fall blivit nästan oväntat klara; tyvärr är det nu ofta befogat att tala om gott och ont, som om vi verkligen levde i en saga för mycket små barn. Men lika sant är att samtidigt med polariseringen breder en formlös dimma ut sig – en gråzon som inte är en framförhandlad medelväg utan enbart en rutten kompromiss.

Det gäller de tama åtgärderna mot klimatuppvärmningen och de lama protesterna mot mas-sakern i Gaza. Tydligast är gråheten kanske återigen i det kompromissande stödet till Ukraina, som visserligen har fått unik hjälp från västländerna, men samtidigt inte tillräckligt för ett avgörande. Mycket tyder på att hela kriget, med eller utan Trumps medverkan, till sist kommer att sluta i en rutten kompromiss. Det kan motiveras som ett (tillfälligt?) slut på slakten på bägge sidor, men innebär att Putin belönas för sin aggression och uppnår åtminstone ett av sina mål: att förhindra att det ruinerade Ukraina framstår som en förebild. Demonstrationen av vilket pris ett land inom Rysslands föreställda intressesfär kan få betala om det närmar sig väst kan inte formuleras tydligare. Och hotet tycks redan ha gett re-

sultat i valen i grannländerna Moldavien, Georgien och Rumänien.

Å ena sidan mera klarspråk – i ord. Å andra sidan allt dimmigare gråzoner – i handling. Någonstans måste den paradoxen falla på sin egen kognitiva dissonans. Vi står inför 2025 som ett väldigt globalt stresstest, men förr eller senare måste framtiden bli bättre. Som den var förr.

4.12.2024

Finlands linje: en svartvit färgfilm

DET FINNS MÅNGA litterära paralleller till frasen ”värdebaserad realism”, Finlands officiella utrikespolitiska linje. Man tänker osökt på poeter-nas verktygslåda, och kanske i synnerhet då dada och surrealism. Till exempel André Bretons diktsamling ”Den vithåriga revolvern” (*Le revolver à cheveux blancs*) från 1932 odlar som stilmedel denna typ av paradoxer. Men också vardagspråket har uttryck som ”tulipanaros”, ”skvader” och ”äta kakan och ha den kvar”. I en dikt eller fantasyroman kunde ”torrt vatten”, ”envånings-höghus” eller ”svartvit färgfilm” pigga upp.

Men officiellt? Omvärlden kan undra vad det säger om vårt land att vi lyckas lura oss själva med retoriskt snömos. Viktigare är nog ändå att minnas att det lilla ordet ”värde” kan innebära precis vad som helst – också de mest vidriga värderingar. Eller med Groucho Marx: ”Det här är mina principer. Om du inte gillar dem så har jag andra.” — TS